

* Cnoty według św. Tomasza z Akwinu

Gdańsk, 4-5 października 2019 r.

o. Michał Mrozek OP

- * I. Schematy naszego myślenia o tym, jak siebie zmienić na lepsze
 - * Woluntaryzm
 - * Sens wolności
- * II. Mapa cnót i wad w ujęciu św. Tomasza z Akwinu
 - * Cnoty teologalne
 - * Cnoty kardynalne

* Plan wykładu

- * Dwa modele Boga
- * - Bóg woluntarysta: może wszystko i jest ponad prawdą, dobrem i miłością;
- * - Bóg Ojciec: może wszystko wewnątrz prawdy i miłości.
- * Dwa obrazy człowieka:
- * - Człowiek woluntarysta
- * - Po prostu człowiek...

* Wprowadzenie

- * Człowiek wolontarysta: zmiana to kwestia woli i chcenia: „chcieć to móc”. Zawsze można się zmienić. Trzeba samemu i szczerze nadać kierunek swojej wolności.
- * Mądry człowiek: przemiana człowieka to sztuka wymagająca roztropności i doświadczenia. Warto zacząć ją jak najwcześniej, i to pod dobrym kierownictwem, aby móc dojść jak najdalej.

* Jak się zmieniać?

- * Wolność OD CZEGOŚ wymaga jedynie i aż uwolnienia się od ograniczeń. Ta wolność nie posiada jednak żadnego kierunku i natury. Jest ona sama dla siebie. Może obejmować ekstrawagancję czy anarchię.
- * Natomiast wolność DO CZEGOŚ wymaga starannego rozeznania jej ukierunkowania. Spełnienie tak rozumianej wolności wymaga solidnej pracy: niesie jednak upragnione dobro.

* Wolność OD
Wolność DO

- * Przykład wolność OD: ideologia gender. Człowiek projektuje własną tożsamość i seksualność. W przypadku edukacji dzieci ideologicznym celem będzie rozmycie tożsamości mężczyzny i kobiety oraz zgodnego z planem Bożym (i naturą) modelu rodziny.
- * Przykład wolności DO: odpowiedzialność za swoje czyny i za drugiego człowieka. Boże powołanie. Tożsamość mężczyzny i kobiety skierowana na miłość i dozgonną wierność w małżeństwie.

* Przykłady

*Wzrost wolności wymaga rozumienia:

- naszych możliwości i talentów;
- naszych ograniczeń i uwarunkowań.

*Pokusa skrajności:

- mogę wszystko: maksimum możliwości / brak ograniczeń;
- nic nie zależy ode mnie: brak możliwości / zniewolenie uwarunkowaniami.

Planta.pl

***Wolność jak ziarno:
ma kształt i naturę**

- * „Będziecie jak Bóg”? Pełna kontrola nad życiem? Nad bliskimi? Decydowanie o dobru i złu? O sobie? Bycie najlepszym? Najbardziej wpływowym? Najbogatszym?
- * Współpraca z Bogiem? Wspólnota miłości? Odnajdywanie swojej duchowej i ludzkiej tożsamości i powołania? Twórcza współpraca z innymi i dla innych?

*** Gdzie leży wielkość człowieka?**

- * Są to pytania o najwyższe dobro i szczęście w ludzkim życiu.
- * Są to więc pytania filozoficzne i religijne: domagają się interpretacji otaczającego nas świata i samych siebie.
- * Co jest zatem największym dobrem?
„Nauczycielu, co dobrego mam czynić, aby otrzymać życie wieczne?” Mt 19,16

* Pytanie o dobro i naturę szczęścia...

- * Ludzka wolność wiąże się z ludzką naturą: jakie jest zatem najwyższe przeznaczenie ludzkiego życia? Czym jest owo życie wieczne?
- * Jak dobro ma się do owego życia? Co jest najwyższym i prawdziwym dobrem?
- * Jakie dobro prowadzi nas do życia i do najgłębszego i najpiękniejszego zagospodarowania naszej wolności?

*** Jaki jest sens życia i wolności?**

- * **Mt 13,44-46:** „Królestwo niebieskie podobne jest do skarbu ukrytego w roli. Znalazł go pewien człowiek i ukrył ponownie. Uradowany poszedł, sprzedał wszystko, co miał, i kupił tę rolę.
- * Dalej, podobne jest królestwo niebieskie do kupca, poszukującego pięknych perel. Gdy znalazł jedną drogocenną perłę, poszedł, sprzedał wszystko, co miał, i kupił ją.”

* Skarb i perła życia

- * Powrót do pytania o szczęście i dobro, najwyższe i najcenniejsze dobro;
- * Zaufanie do zdrowego rozsądku i doświadczenia;
- * Zaufanie do własnej intuicji i pragnień;
- * Poszukiwanie mądrości życia: głębokie przekonanie, że jest ona blisko nas.

* Propozycja Akwinaty i Starożytnych

- * Szczęście jest formą egoizmu; prawdziwa miłość domaga się ofiary ze szczęścia;
- * Zaufanie do siebie to pycha i zarozumiałość;
- * Moja życiowa droga to nieprzenikniona zagadka Bożej woli: zgaduj zgadula!
- * Ludzkie pragnienia i skłonności nie zawierają żadnej wskazówki. Boża wola jest ponad rozumem, naturą i ciałem.

*
Nasze opory
Nasze błędy

- * Bóg pragnie obfitości naszego życia, czyli szczęścia (J 10,10).
- * Owocem miłości jest radość, jedność i pokój: „Szukaj pokoju i dąż do niego” (Ps 34,15).
- * Jezus zaprasza do głębszego rozumienia swojej roli we współpracy z Bogiem (J 15,15)
- * Każde ludzkie dobro to Boży drogowskaz. (Flp 4,8 „miejcie na myśli wszelkie dobro”)

* Podpowiedź Tomasza i chrześcijańskiej Tradycji

- *Moralność nazbyt często kojarzy nam się z zakazami, nakazami i grzechem.
- *W przypadku św. Tomasza chodzi przede wszystkim o poszukiwanie drogi do pełni życia, do pełni dobra.
- *Dopiero wtórnie Akwinata pokazuje zagrożenia w postaci wad i grzechów, które hamują ludzki rozwój.

***Istota cnoty: dążenie do maksimum!**

- * Aby zrozumieć czym jest cnota (*virtus*) dla Tomasza trzeba uwolnić jego nauczanie z kokonu wyłącznie negatywnego postrzegania przykazań i obowiązków
- * I otworzyć się na pytanie: co Cię prowadzi najbardziej do pełni działania? Do dobra i szczęścia, do pokoju?
- * Wielkość ukryta w Twoim życiu warta jest walki o nią, wydobywania jej z małoduszności!

* **Cnoty to droga
do szczęścia**

- * Cnoty są opisem tego, na czym polega pełnia ludzkiego działania i jak osiągać najwyższe dobro w różnych wymiarach życia.
- * Cnoty nie są po prostu kolejną listą przykazań i obowiązków.
- * Cnoty nie są minimalistycznym określeniem tego, co człowiek powinien i musi.
- * Cnoty mówią o pełni dobra, którym możesz żyć i które możesz osiągnąć!

* Czym cnoty są
i czym nie są

- * Jak cnota jest zdrowiem i pełnią ludzkiej aktywności, tak wady są ograniczeniami i chorobami duszy i ciała.
- * Jak istnieją różne choroby i sposoby leczenia, tak też na różne wady istnieją różne lekarstwa.
- * Jak cnoty pomagają sobie, tak i jedne grzechy prowadzą do innych: pycha, chciwość, nieczystość, zazdrość, nieumiarkowanie w jedzeniu i picciu, lenistwo, gniew.

*** Wada to choroba,
a grzech to złodziej**

- * Czy człowiek zarozumiały i pyszny ma realnie coś więcej, niż człowiek mądry i pokorny, np. Benedykt XVI?
- * Czy ktoś chciwy na pieniądze zyskuje jako człowiek coś, czego nie miałby już w sercu np. św. Franciszek?
- * Czy człowiek z bujnym życiem seksualnym ma przewagę nad osobowością św. Tereski od Dzieciątka Jezus?

* Przykłady grzechów głównych

- * Co daje zazdrość wobec radości św. Pawła z głoszenia wszędzie Chrystusa? Flp 1,18
- * Czym jest przyjemność z obżarstwa wobec owoców postu św. Jana od Krzyża?
- * Co człowiek leniwy zyskuje w porównaniu z pracowitym życiem św. Jana Pawła II?
- * Czy oburzanie się i gniew na zepsucie tego świata lepiej przysłuży się jego nawróceniu niż modlitwa i reforma Karmelu św. Teresy z Avila?

* Grzechy główne

* „Stworzyłeś nas dla siebie, Panie, i niespokojne jest serce człowieka, dopóki nie spocznie w Tobie”

Św. Augustyn, *Wyznania*

* Czy najwyższym szczęściem nie jest może jakieś boskie dobro, którego sam Bóg udziela swoim wybranym? Czy nie za tym tęskni nasze serce? Czy nie za Bogiem tęskni człowiek?

* **Najwyższe dobro**

- * Nadprzyrodzone i nieskończone dobro, jakim jest sam Bóg, jest tym, co najdoskonalsze.
- * Jak osiągać to dobro? Czy nie mierzymy zbyt wysoko?
- * „Dla mnie zaś jest szczęściem przebywać blisko Boga” (Ps 73,28)

* Dział I: Cnoty teologalne

- * Bóg przewyższa nas. Byłoby pychą budowanie „wieży Babel” o własnych siłach.
- * Wiara odwraca ten porządek: to Bóg schodzi do nas w Chrystusie. Potrzebujemy przyjąć zaofiarowaną nam drabinę łączącą niebo i ziemię.
- * Głupotą jest zlekceważyć to zaproszenie...

* Cnoty teologalne: zaproszenie Boga

- * Największym dobrem jest sam Bóg. Nie istnieje nic większego i piękniejszego.
- * Możemy uczestniczyć w życiu Bożym dzięki Jezusowi Chrystusowi, który wraz z Duchem Świętym prowadzi nas do Ojca.
- * Stajemy się „uczestnikami Boskiej natury” (2 P 1,4), i przybranymi dziećmi Boga, którzy mogą wołać do Niego „Abba Ojczy” (Rz 8,15).

* Życie
nadprzyrodzone

- * Skoro miłość i pomoc bliźniemu (głodnych nakarmić, spragnionych napoić...) są uniwersalnymi wartościami, to czy życie wiary w Chrystusa wyróżnia nas od innych ludzi?
- * Porównajmy *Etykę Nikomachejską* Arystotelesa oraz *Summę Teologii* św. Tomasza z Akwinu.

* Czy chrześcijanin
różni się od innych?

Św. Tomasz

Cnoty
Teologalne

Cnoty
Intelektualne

Cnoty
Moralne

Arystoteles

Cnoty
Dianoetyczne

Cnoty
Moralne

Św. Tomasz - Summa Theologiae II-II	Arystoteles - Etyka Nikomachejska
Cnoty teologalne q. 1-46	- (Dary „boskie”)
Roztropność q. 47-56	VI księga (cnoty intelektualne)
Sprawiedliwość q. 57-122	V księga
Męstwo i umiarkowanie q. 123-170	II-IV księga

- * Teologalne cnoty „wystają” poza inne typy i sposoby życia.
- * Są to cnoty pozwalające człowiekowi na zakorzenianie się w nadprzyrodzonej prawdzie objawionej przez Boga (wiara), pokładać ufność w Bogu, (nadzieja), oraz kochać na podobieństwo Chrystusa.

*** Życie łaską wyróżnia chrześcijan**

- * Św. Tomasz wyjaśnia cel stworzenia człowieka w biblijny sposób:
- * “A wreszcie rzekł Bóg: «Uczyńmy człowieka na Nasz obraz, podobnego Nam. Niech panuje nad rybami morskimi, nad ptactwem powietrznym, nad bydłem, nad ziemią i nad wszystkimi zwierzętami pełzającymi po ziemi!»
- * Stworzył więc Bóg człowieka na swój obraz, na obraz Boży go stworzył: stworzył mężczyznę i niewiastę.” (Rdz 1,25-26)

*** Sens ludzkiego życia:
być ikoną Boga**

- * “Tak niech świeci wasze światło przed ludźmi, aby widzieli wasze dobre uczynki i chwalili Ojca waszego, który jest w niebie.” Mt 5,16
- * “Ojciec nasz, który jesteś w niebie, niech się święci imię Twoje!” Mt 6,9
- * “Nie wyście Mnie wybrali, ale Ja was wybrałem i przeznaczyłem was na to, abyście szli i owoc przynosili, i by owoc wasz trwał - aby wszystko dał wam Ojciec, o cokolwiek Go poprosicie w imię moje.” J 15,16

* Owoce

- * Wiara to przyłgnięcie do prawdy objawionej przez Boga.
- * Nadzieja to ufność i liczenie na Bożą pomoc i prowadzenie w drodze do zbawienia.
- * Miłość to nowe życie płynące od Boga, które przebóstwia człowieka.

* Cnoty teologalne

- * To dzięki cnocie wiary rozpoczyna się w nas proces nadprzyrodzonego życia;
- * „Przeto wiara rodzi się z tego, co się słyszy, tym zaś, co się słyszy, jest słowo Chrystusa.”
Rz 10,17
- * „Bez wiary zaś nie można podobać się Bogu. Przystępujący bowiem do Boga musi uwierzyć, że *Bóg* jest i że wynagradza tych, którzy Go szukają.” Hbr 11,6

* Cnota wiary: początek nowej drogi

- * Cechą cnoty jest zdolność swobodnego postępowania się nią przez tego, kto ją posiada, np. w przypadku roztropności czy męstwa.
- * Czy w przypadku wiary, która jest relacją z Bogiem, można mówić o niej jako o „cnocie”???
- * Czy możemy sami „postępować się” wiarą, tak jak ma to miejsce w przypadku innych cnót???
- * Co znaczy zatem cnota wiary?

* Czy można mówić o
wierze jako o
„cnocie”???

- * Św. Tomasz, II-II, q. 1, prolog: „Jeśli chodzi o wiarę, to należy zbadać:
 - * po pierwsze, jej przedmiot (*obiectum*);
 - * po drugie, jej akt (*actus*);
 - * po trzecie, samą sprawność wiary (*habitus*).”
- * Jeśli porównać wiarę do widzenia: to najpierw jest to pytanie o to, co dzięki wierze widzimy, po drugie na czym polega akt tego widzenia, po trzecie czym jest stała zdolność widzenia.

* Św. Tomasz o wierze

*Dziękuję.